

שִׁיעֲבֹרוּ מִהָעוֹלָם הַזֶּה, כִּמְהַרְבֵּי נִחְלִים עֲלֵינוּנִים שֶׁל עוֹלָם הַבָּא מְקִיפִים לְמִקוּמָם, וְיִשְׁתַּרְשׁוּ בוֹ וְיַעֲלוּ לְמַעְלָה לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סד) עֵינַי לֹא רָאִיתָ אֱלֹהִים וְזִלְתָּךְ יַעֲשֶׂה לְמַחֲפָה לּוֹ. מִהוּ יַעֲשֶׂה? זֶה הַיּוֹבֵל, זֶה שֶׁנֶּאֱמַר עוֹלָם הַבָּא. לְמַחֲפָה לּוֹ, וְדַאי. שְׂלֵא רוֹצִים מְזוּזִין לְעוֹלָם הַזֶּה עַד שֶׁיִּגְיִעוּ (שִׁחְקוֹ) לְמִזוֹן שְׁלֵהֶם. וּמִהוּ הַמְזוֹן שְׁלֵהֶם? הָעוֹלָם הַבָּא. וְעַל זֶה וְכַאֲמֵן בְּכַל, שֶׁעֲלִיָּהֶם כְּתוּב עֵינַי לֹא רָאִיתָ אֱלֹהִים וְגוֹ': (עד כאן מִהַשְׁמָטוֹת).

רְעִיא מַהִימָנָא

וְהַתְנַחֲלִיתֶם אוֹתָם לְבַנְיָכֶם וְגוֹ', לְעֵלֶם בְּהֶם תַּעֲבֹדוּ וְגוֹ'. מִצְוָה זוֹ לְעַבֵּד בְּעַבְד כְּנַעֲנִי, שֶׁכְּתוּב לְעֵלֶם בְּהֶם תַּעֲבֹדוּ, וְהֵם מִהַצַּד שֶׁל חָם שֶׁגִּלָּה עֲרִיּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר עָלְיוֹ (בראשית ט) אֲרוּר כְּנַעַן עֶבֶד עַבְדִּים יִהְיֶה לְאַחִיו. לְמָה עֶבֶד עַבְדִּים? אֵלֶּא עֶבֶד לְאוֹתוֹ עֶבֶד עוֹלָם, שֶׁהוּא עוֹלָמוֹ שֶׁל יוֹבֵל. וְאִם תֵּאמַר שֶׁהֵי אַחִיהֶם שֶׁל שָׁם וְיִפֹּת הֵי, לְמָה לֹא הֵי כֶּף כְּמוֹתָם? וְכֵן, מִהַזֶּרַע שֶׁל חָם הֵי אֲלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם, לְמָה לֹא הֵי כְּמוֹתוֹ, שֶׁיִּצְא צְדִיק, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הוֹדָה בְּכִרְכָּתוֹ כְּשֶׁבָרַךְ אוֹתוֹ לְכֵן?

אֲרַא וְדַאי כַּאֲן בְּסוּד הַגְּלִגּוּל, גּוֹלָל אֹר מִפְּנֵי חֲשֶׁךְ - עֶבֶד אַבְרָהָם שֶׁיִּצְא מִחֲשֶׁךְ, וְזֶה הַזֶּרַע שֶׁל חָם, דִּי לְעַבֵּד לֵהִיּוֹת כְּרַבּוֹ, שֶׁהוּא אַבְרָהָם, שֶׁיִּצְא מִתְּרַח עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה, וְחֲשֶׁךְ מִפְּנֵי אֹר - זֶה יִשְׁמַעְאֵל שֶׁיִּצְא מֵאַבְרָהָם, וְעָשׂוּ מִיִּצְחָק.

וְסוּד תַּעֲרֹכֵת טְפוֹת בְּמִקוּם שְׁאִינוֹ שְׁלוֹ גְרָם אֵת זֶה. מִי שֶׁמְעַרֵּב טְפוֹת שְׁלוֹ בְּשִׁפְחָה מִחֲלַת בֵּת יִשְׁמַעְאֵל, אוֹ בְּכַת אֵל נְכַר, שֶׁהֵם

וּמְזוֹנָא עֲלָאָה דִּילְהוּן. פִּינּוֹן דִּיעֲבֹרוּן מִהָאִי עֲלָמָא, כִּמְהַרְבֵּי נִחְלִין עֲלָאִין דְּעוֹלָם הַבָּא סַחְרָן לְדוּכְתִּיָּהוּ, וְיִשְׁתַּרְשׁוּן בֵּיהּ וְיִסְתַּלְקוּן לְעִילָא לְעִילָא. כִּמְהַרְבֵּי דָאֵת אָמַר (ישעיה ס"ד) עֵינַי לֹא רָאִיתָ אֱלֹהִים וְזִלְתָּךְ יַעֲשֶׂה לְמַחֲפָה לּוֹ.

מַאי יַעֲשֶׂה, דָּא יוֹבֵלָא. הַהוּא דְאֶקְרִי הָעוֹלָם הַבָּא. לְמַחֲפָה לּוֹ וְדַאי, דְּלֹא בְּעֵינַי מְזוֹנָא לְעֲלָמָא דָּא, עַד דְּאֵתְאֵן (ס"א דִּאֵתְאֵן) לְמְזוֹנָא דִּילְהוּן. וּמַאי מְזוֹנָא דִּילְהוּן, הָעוֹלָם הַבָּא. וְעַל דָּא זַפְאָן בְּכָלָא. דְּעֲלִיָּהוּ כְּתוּב עֵינַי לֹא רָאִיתָ אֱלֹהִים וְגוֹ': (עד כאן מִהַשְׁמָטוֹת).

רְעִיא מַהִימָנָא

וְהַתְנַחֲלִיתֶם אוֹתָם לְבַנְיָכֶם וְגוֹ', (ויקרא כה) לְעוֹלָם בְּהֶם תַּעֲבֹדוּ וְגוֹ'. פְּקוּדָא דָּא לְעַבּוֹד בְּעַבְד כְּנַעֲנִי, דְּכְתוּב, לְעוֹלָם בְּהֶם תַּעֲבֹדוּ וְאִינוּן מִסְטָרָא דְחָם דְּגַלִּי עֲרִיָּין דְּאֵתְמַר עֲלֵיהּ (בראשית ט) אֲרוּר כְּנַעַן עֶבֶד עַבְדִּים יִהְיֶה לְאַחִיו. אֲמַאי עֶבֶד עַבְדִּים. אֵלֶּא לְהַהוּא עֶבֶד עוֹלָם, דְּאִיהוּ עוֹלָמוֹ שֶׁל יוֹבֵל. וְאִי תִימָא דְהָא אַחִיהּ דְשָׁם וְיִפֹּת הָוָה, אֲמַאי לֹא הָוָה הָכִי כְּוֹתִיָּהוּ. וְהָכִי מְזַרְעָא דְחָם הָוָה אֲלִיעֶזֶר עֶבֶד דְאַבְרָהָם, אֲמַאי לֹא הָוָה כְּוֹתִיָּהּ, דְנִפְק צְדִיק, וְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אוּדִי בְכִרְכָּתִיהּ, כַּד בְּרִיךְ לִיהּ לְכֵן.

אֲרַא וְדַאי הֵכָא בְרִזָּא דְגִלְגּוּלָא, גּוֹלָל אֹר מִפְּנֵי חֲשֶׁךְ, עֶבֶדָא דְאַבְרָהָם דְנִפְק מִחֲשֶׁךְ, וְדָא זַרְעָא דְחָם, דִּי לְעַבֵּד לֵהִיּוֹת כְּרַבּוֹ דְאִיהוּ אַבְרָהָם, דְנִפְק מִתְּרַח עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה. וְחֲשֶׁךְ מִפְּנֵי אֹר, דָּא יִשְׁמַעְאֵל דְנִפְק מֵאַבְרָהָם, וְעָשׂוּ מִיִּצְחָק.

וְרִזָּא תַּעֲרוּכֵת טְפוֹת, בְּאֵתֵר דְלָאוּ דִילִיָּה גְרִים דָּא. מְאֵן דְעָרִיב טְפוֹת דִילִיָּה, בְּשִׁפְחָה מִחֲלַת בֵּת יִשְׁמַעְאֵל, אוֹ בְּכַת אֵל נְכַר, דְאִינוּן רַע חֲשֶׁךְ, וְטְפוֹת דִילִיָּה טוֹב אֹר, (בראשית א) וַיִּרְא אֱלֹהִים אֵת הָאֹר כִּי טוֹב. מְעַרֵּב טוֹב עִם רַע, עֶבֶר עַל מִימְרָא דְמֵאֲרִיָּה, דְאָמַר (בראשית ב) וּמַעַן